חסידות · ברסלב · ביבליוגרפית ברסלב

פרקי חייו של רבינו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פרקי חייו של רבינו

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פרקי-חייו-של-רבינו/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרקים בחיי אדמו"ר הנצח"ח זצוקללה"ה 4
ענף עץ עבות 4
בסוד שיח שרפי קודש 5
נישואין 8
נחל נובע 11
חבורת החסידים 12
המגיד מטראוויץ 15
נשמה קדושה 17
במחיצתו של הצדיק מבארדיטשוב 19
ברסלב 21

פרקים בחיי אדמו"ר הננמ"ח זצוקללה"ה

ענף עץ עבות

העיר מעזבוז אשר באוקריינא טובלת כולה במעינות החכמה הטהרה והקדושה הבוקעין ויוצאין מבית הבעש"ט. שם יאספון כל מנהיגי הדור אשר מקבלים לקח מפי ראש בני ישראל הרב הדומה למלאך הי, קדוש ישראל ופארו, אשר דבר ה' בפיו, הרב ישראל ב"ר אליעזר בעש"ט זצוקללה"ה.

ששים גבורים עומדים סביבו, החרדים לכל הגה ומוצא פיו, ביניהם המגיד הק' הרב דוב בער, הרב יעקב יוסף מפולנאה בעל ה"תולדות", הרב מאיר מרגלית בעל שרית "מאיר נתיבים" וכר וכוי. כולם עומדים דרוכים ומוכנים לכל אשר יהגה פי רבם. הבעש"ט פותח לפניהם שערי שמים ומגלה להם סתרי סתרין גנזיא דמלכא אשר קיבל מפי רבו אחי' השילוני.

כנאמן הבית אשר כל המסתורין גלוים לפניו משמש הרב הקדוש הר"ר נחמן בהר"ר חיים מהורדענקא . הוא המוציא והמביא

ועל פיו ישק כל דבר. והיה אם יצטרך רבו הבעש"ט לאיזה שליחות מסתורית אשר כל קיום האומה תלוי בה, ישלח את נאמן ביתו וימסור בידו להסדיר הדבר. יושבים צדיקים נסתרים ודבר להם עם הבעש"ט. יתווך ביניהם נאמן הבית הר"ר נחמן. בכפר נידח הושלכו כמה משפחות לבור כלא ע"י פריץ הכפר. הם עומדים שם בפני יציאת נשמה. כמלאך מופיע נאמן הבית, אשר נשלח זה עתה ע"י מורו הצופה למרחקים ובידו כסף פדיון השבויים. הוא עומד ומתמקח על המחיר עם הפריץ. גומרים את העסק. מעלים את המשפחות מכלאם. הפריץ חותם שקיבל פדיון נפשם והם יוצאים מיד לרווחה.

עיני הבעש"ט משוטטות מסוף העולם ועד סופו. וביד נאמן־הבית יגלה כל דבר סתר אשר ימלא תפקידו בהצלחה.

בנסיעותיו התכופות של הר"ר נחמן אין ביכולתו לפקח על בנו הצעיר שמחה. הוא מביאו לבית מורו הבעש"ט ושם מתחנך הנער תחת פיקוחו האישי של הבעש"ט. הנער שואב כאן קדושה וטהרה מלוא חפניים. ברבות הימים שם עליו עין חתן הבעש"ט הצדיק ר' יחיאל'אשכנזי והוא נותן לו לאשה את בתו הצדקנית בעלת רוח הקודש מרת פייגא, אחות הצדיקים הרבי ר' ברוך ממעזבוז והרה"ק ר' אפרים מסדילאקאב בעל "דגל מחנה אפרים".

האברך ר' שמחה פוקד לעתים רחוקות את ביתו. מתנהג הוא בדרך קדמוני הצדיקים. מתהלך תמיד בין עבותות היער, שם מדבק עצמו עם קונו. כל שרעפי לבו ורעיונותיו

משוטטים בעומק חכמת הבעש"ט, אשר פתח לו שערי אורה. שוכח הוא לגמרי כי זה עתה נשא אשה צדקנית. מתבודד תמיד בין עבתי היער ונקיקי הסלעים, הרחק הרחק משאון העיר ומישוב בני אדם, כאילו לא היה מהאי עלמא, נשכח ממנו כי יש לו בית. הוא מחפש רק את צורו וקונו. מתהלך כך ימים, שבועות וחדשים, יוצא מהיער ונכנס לעיר להשיב נפש וחוזר אל יער שני, וכן הלאה עד שהרחיק נדוד והגיע לעיר דראוויטש. בהגיעו לשם נכנס לבית הצדיק ר' יצחק מדראוויטש. לפניו נגלה מראה מוזר. עומדים אנשים סביב מטתו של הצדיק אשר הכביד עליו חליו. הצדיק שוכב בעיני סתימא. בפתע פתאום פותח עיניו הקדושו"ת ושואל על עובר אורח שהגיע זה עתה לכאן. ר' שמחה מתקרב אליו. הצדיק מתלהב ברגשי אש שלהבת ואומר: עתה כבר הגיע זמני להתעלות לגבהי מרומים, יהיה כבר מי שעל ידו לא יפקד מקומי. הוא מתקטר בחד קטורא לבורא עולמים ומשיב נשמתו הקדושה והטהורה ליוצרה ובוראה.

בבית ר' שמחה יושבת לה אשתו הצדקנית מרת פייגא בכליון עינים ותוגה בלבה. זה זמן רב שבעל נעוריה עזב את הבית ונעלמו עקבותיו. משיחה היא יגונה בפני אמה הצדקנית מרת אדל, בת הבעש"ט. היא מנחמת את בתה לבל תדאג כי בקרוב יחזור לביתה. מלמדת היא לה. שמות דקדושה אשר תכוון בהם ותצפה מקומו. הצדקנית פייגא עושה כאשר ציוותה עליה אמה ומכוונת פעם ושתיים. הדבר עולה בידה. היא ראתה את בעלה במרחק רב.

כיוצא מעולם אל עולם נעלה זכרון ביתו במוחו של הצדיק ר' שמחה. מחשבתו מייסרת אותו. זה זמן רב אשר לא שמע דבר אודות משפחתו. אין זה מן היושר שיעגן אשתו הצדקנית כל כך. כמעיף עין הוא מסתכל סביבו והוא על יד ביתו במעזבוז. מצטדק הוא שלא היה בדעתו להתמהמה זמן רב כל כך בנדנודיו, אלא שכח שיש לו בית.

ר"ח ניסן שנת תקל"ב. אור בוקע וזורח מהבית אשר מלפנים דר בו הבעש"ט זצ"ל. לצדקנית פייגא ובעלה הצדיק ר' שמחה נולד בן למז"ט. אחיה הצדיק הרבי ר' ברוך בא לברך את גיסו ואת אחותו ומיטיב להסתכל בבנם. הוא מגלה ברוח קדשו מקצת מסגולות הנולד. בשבת הגדול נכנס הוא לבריתו של אאע"ה, ויקראו שמו בישראל נחמן ע"ש זקנם קדוש עליון הצדיק ר' נחמן מהורדענקא, לאמר: זה ינחמנו.

בסוד שיח שרפי קודש

בית הצדיק ר' שמחה הומה כעת מצדיקי הדור הבאים לפקוד קבר רבם הבעש"ט. מתאכסנים הם בביתו. תלמידי המגיד הקדוש ממעזריטש גם הם בין הבאים הקבועים. יושבים זקני הצדיקים מסובים סביבות השולחן ושכינה מלהטת סביבם. משיחים הם

על גדולת הבעש"ט הדומה למלאך ה'. אין הם יכולים לצייר במחשבתם כי ילוד אשה יגיע לדרגות כאלו. הם חוכחים בדעתם, אולי לא היה רבם אלא מלאך מן השמים. אך דורותיו שהשאיר מוכיחים להם כי על כרחך היה רבם מהאי עלמא. מרבים לדבר על קדושתו ופרישתו ועל קדושת תלמידו המגיד הק'. דומה שמדברים המה משרפי מעלה. משוטטים הם כעת בין שרפים ואו&ני הקודש. שיחתם תיסוב גם על האורות שנתגלו על ידם, על התיקונים שהמשיכו לעולם. מבכים הם את יתמותם, ועל נטל ההנהגה שנפל כעת על שכמם. הם מבכים את צרות ישראל ושכינתיה בגלותא. מטכסים עצה איך להמתיק את הדינים ולמהר ולהחיש ביאת משיח צדקנו. מתווים הם את תפקיד צדיק הדור אשר בכוחו להשיב כל הבריאה לשרשה. ריחוקו ופרישותו ממגע בעולם הגשמי. בקיצור כל אשר לו נגיעה דקה מן הדקה אפילו פחות מקוצו של יו"ד עם העולם הזה, אין ביכולתו להעלות את העולם. הצדיק מוכרח לפרוש מכל וכל, ואז, אז יש ביכולתו לתקן משהו בזה העולם.

ליד השולחן עומד לו ילד כבן שלוש־ארבע, יפה עינים אשר מבלי שים לב צמוד הוא לכל שיח והגה היוצא מפיהם. כל סיפור מצדיק, כל דיבור הוא קולט במוחו וכותב על לבו. הצדיקים משיחים ביניהם, אך הילד שעשועים נחמן שומע היטב היטב שיחתם ועומד כבר כמה שעות על מקומו מבלי זיע. לב הילד מתחיל

להתגעגע להגיע לדרגתם. אויר הקדושה החופף בבית מסייע לו להשלים רצונו. הוא שמע כאן על שני עולמות, עולם חולף ועולם נצחי. מה לו בעולם החולף, אשר מוגבל בזמן — לזאת לא יקרא חיים. רוצה הנער רק בעולם נצחי, אשר שם אין מחיצות משכינת עוזינו.

מחליט הנער בן הארבע לפרוש לגמרי מן העולם החולף, הוא עולם הזה. מפסיק הוא לאכול, כי אינו רוצה לטמטם גופו באכילה. אך כדי שלא יתוודע הדבר להוריו וגם לא הבין איך יחזיק מעמד להגות בתורה ועבודה, החליט כי המעט שיאכל לא ילעס בשיניו ולא יגיעו לחיכו, אלא יגלגל האוכל בצורתו הטבעית לתוך גרונו, כדי שלא יטעם שום טעם מן העולם החולף. הנער ממשיך בהחלטתו הנחושה, אינו שם לב על צווארו שהתנפח מהנהגתו זו. הגוף יתרגל, הוא לא יכנע לגופו. כך שיבר הרגליו אחת לאחת, הרגל נעשה טבע, הגוף נכנע! אם כי חלש הוא מאוד, צנום ודק זה מספיק עבורו לקיום כל דהוא — העיקר להיות מקושר לעולם הנצחי.

שומע הוא מפי הצדיקים כי דרך יראי ה' לחשוב כל היום רק על הוי' ב"ה — "שדתי ה' לנגדי תמיד". הוא מתחיל לחשוב ולצייר לנגד עיניו מלים קדושו"ת אלו. אביו מושיבו

לפני המלמד, והלה מדבר עם הנער, אך הוא אינו שומע, כי מוחו שקוע ולנגד עיניו רואה הוא רק דבר אחד — "שדתי".

מתעורר הנער מעמקי מחשבותיו. הוא שמע מפי הצדיקים על גודל מעלת העמל בתורה והצלחת הנפש בידיעתה. רוצה הוא לזכות לכתרה. דף גמרא שהמלמד לומד עמו ומקבל עבור זה ג' גראשין מאביו, לא מספק אותו. תורה עמוקה ורחבה מני ים, מה יצא לו מדף גמרא שלומד עמו המלמד. נגש הנער למלמד. דבר סתר לי אליך רבי. אגלה לכם סוד. באמתחתי כסף שמקבל אני מאבי כל יום עבור קניית מיני מתיקה. מטבעי איני אוהב ללעוס מיני מתיקה. אבקש מכם שתוסיפו ללמוד עמי כל יום עוד

כמה דפי גמרא ועבור כל דף אשלם במיטב כספי ג' גראשין נוספים. המלמד העני נופל על המציאה ומוסיף ללמוד עם הנער עוד דף גמרא. הנער משלשל לכיסו של המלמד ג' גראשין. רבי לא מספיק עבורי, בבקשה עוד דף. ממשיך המלמד ולומדים עוד דף. הנער משלם ג' גראשין נוספים. רבי לא מספיק עוד דף, כל דף ג' גראשין וכן חוזר הלילה. כל יום כמה דפים נוספים. המלמד כבר עייף מספיק היום, למחר נמשיך.

הנער יוצא מבית המלמד ומטפס על גג ביתם. שם מוצא הוא פינה נידחת בין התבן והמספוא ומתחיל באמירת תהלים ותוך כדי כך מפרש שיחתו להש"י תוך כדי בכיה חרישית: רבש"ע! קרבני לעבודתך, הט לבי לעשו"ת רצונך. למדתי היום כך וכך דפי גמרא, רצוני להבין עומקן של דברים, שיאירו עיני, שהתורה לא תתשגם אצלי. תורתי תורתי, מה יהיה ממך אם תתגשם אצלי, הרי מיליך יחשכון. רבש"עי וכי בשביל גשמיות בראת אותי, מה יהיה התכלית ממני, צועק הנער מעומקא דלבא ההא ההא על ימי ושנותי (שעדיין לא הגיעו לגיל השבע) שעוברים בחושך.

נזכר הוא שנשארו בכיסו עוד כמה גראשין. מה יעשה בהם, מחר יקבל חדשים. לקנות קצת מגדנות, חס מלהזכיר. מצות צדקה עדיין לא קיימתי. נכנס בלהט לבית המדרש, מחפש הוא קופת הצדקה ומתחיל לומר בדחילו ורחימו "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה הנני מוכן ומזומן לקיים מצות צדקה וכוי", ומשלשל בידיו הקטנות ובלבו הרחב גראשין אחד לצדקה. הוא מסתכל, נשארו לי עוד שנים"שלושה גראשין. מחשבה מתנוצצת במוחו: לשלשל כל הגראשין בפעם אחת. הוא מתבונן, לא זו הדרך. אוהב אני הרבה מצוות מעשיות, אם אשלשל הכל בפעם אחת, בידי רק מצוות נתינה אחת. מתחיל הוא לצעוד לעבר פתח בית־המדרש. צועד אחת ושתיים, כאומר לצאת, אך מסתובב שנית. צריך להתחיל הכל מחדש עדיין אין בידי שום מצוה. הוא מתחיל בהתחדשו"ת כאילו זה עתה נכנס לבית המדרש. נעצר על יד קופת הצדקה ואומר

בדחילו ורחימו "לשם יחוד וכר" ומשלשל עוד פרוטה. וכן חוזר עוד פעם לצעוד ועוד פעם חוזר מחדש, עד שכלו הגראשין בכיסו.

רוחץ הנער פניו בכדי שלא יבחין איש בעיניו הבוכיות ויוצא לשדרות העיר, לחפש חבריו המשתובבים. הוא משתלב אתם במשחק כאילו הוא אחד מהם. הוא מצליח להסתיר כל רגשו"ת נפשו הסוערת. כלל ראשון שמע מפי הצדיקים — "והצנע לכת".

כך מתנהג הנער יום יום. הוא נכנס לעמקי התורה ומחשבותיו משוטטות בעולמות עליונים, אך בפני חבריו לא מבליט עצמו.

התמדתו ללא גבול. מרבה ללמוד ש"ס ופוסקים. לומד ג' פעמים ארבעת חלקי שו"ע. פעם אחת בכדי לדעת את ההלכות. פעם שניה בכדי לברר כל דין, שורשו ומקורו בגמפ"ת. פעם שלישית על דרך הנסתר, כל דין והלכה. בשרשה ע"פ תורת הרז והסוד. כן מרבה הוא בלימוד תנ"ך, עידיעקב, ספרי הזוה"ק, תיקונים, כתבי האריז"ל, ספרי מוסר וכר. כל התורה שגורה בפיו כשולחן ערוך, ומסודרת אצלו בסדר נפלא.

בהגיעו לשנת הי"ג, ביום הבר־מצוה, קורא לו דודו הצדיק ר' אפרים מסדליאקוב בעל "דגל מחנה אפרים" ודורש בפניו דרוש המוסב על הפסוק אני היום ילדתיך. הוא מעוררו לעבודת השי"ת וכד. אצל חתן הבר־מצוה כל דיבור מצדיק אמת הוא כמוצא שלל רב. הוא מקשיב קשב רב לדברי אלקים חיים היוצאים מפי דודו הקדוש, אך מסתיר בפניו כל השגותיו הנוראות אשר מרקיעות שחקים. בסגולה מיוחדת ניחן מיום היוולדו — לחפות ולהסתיר מפני איש כל רגש פנימי, יעבור עליו מה שיעבור. הכל מוסגר אצלו במסגר על מסגר. נעלם מעין כל, כי כבר מסדר הוא את ספרו הראשון ספר "המדות" והוא לכאורה נער פשוט ורגיל.

נישואין

הגיע עת דודים. משתדך הוא עם בת הרבני החסיד הנגיד, המפורסם בשם טוב בין כל הצדיקים, מופלג בתורה ויראת ה', מגזע תרשישים ואראלים, מיקירי עיר זאסלאב, הר"ר אפרים. ביתו הוא בית ועד לחכמים. כל גדולי וצדיקי הדור מתאכסנים אצלו. ההצלחה מאירה לו פנים והוא רוכש את כל הכפרים שבסביבות העיר מעדועדיבקא. מקום שבתו קובע הוא בכפר אוסיאטין.

כמקום הנשואין נבחרה העיר מעדועדיבקא. ביום החופה מגיע החתן. אברכי העיר מתאספים כדי לקחת חבל ולשמוח בשמחת בן גילם. החתן תופס שיחה עם אברך אחד, רוצה הוא לעמוד על טיבם של אברכים אלו, אך לתוגת לבו רואה שהאברך רחוק כמזרח ממערב מדרכי הפרישו"ת והעבודה. נגש לשני והנה גם הוא ככלי ריק שאינו מחזיק

מאומה. שלישי, רביעי — לא, אין זה מה שהוא מחפש. הוא מצליח לסובב את השיחה לנושא אחר, כאילו לא שאל ודיבר דבר.

עומד לו מן הצד אחד האברכים המבוגרים ור' שמעון ב"ר בער שמו. החתן מסתכל היטב באברך. הוא נגש אליו ומתחיל לדפוק בפתחי לבבו. ר' שמעון תופס תיכף ומיד את המכוון. לבו ער מזמן רב לעבודת ה', אך לא מצא מדריך. הוא תופס ביד החתן ואומר: "הנך מעתה אלופי, רבי ומיודעי, זכני שאוכל לעמוד על ידך כל הזמן ולשרת אותך. פקח עיני והוריני דרך הנכונה".

החתן יוצא עמו לשדה. הם עומדים כמה שעות ומשוחחים ביניהם בתשוקה נוראה לעבודת השי"ת, עד הגיע זמן החופה.

החתן הגיע. העמידו את החופה והוא מקדש את הצדקנית מרת סאסיא לאשה. מאז מתחיל פרק חדש בעבודתו. עכשיו הוא כבר אדם השלם. יום החופה הוא יום מחילת עוונות. הוא עולה כל יום מעלה מעלה. החלטתו נחושה: נקי יהיה לביתו. הוא מתחיל בעבודת הסיגופים, שובר גופו הצנום בתעניות הנמשכים משבוע לשבוע. שמונה־עשר שבועות רצופים בשנה אינו טועם דבר, חוץ משבתות וימים טובים. יוצא הוא באמצע הלילה לשדה, ושם ליד נחלי מים איוה למושב לו. שומע הוא את עשבי השדה האומרים שירה ומצטרפין לתפילתו. צפצוף הצפודים, געיית הבהמות ונהמת החיות לא מפחידים אותו. הוא רואה ושומע כאן שירה אשר כל הבריאה שרה לבוראה "ברון יחד כוכבי בוקר". כאן בשדות ויערות אין מחיצות המפרידות מה' יתברך. שמים וארץ ומלואה, הכל מקושר בקשר אחד להשי"ת. בעיקר שובה את לבו שכל השירה היא בלא פניות. כאן הוא רוצה לעבוד את ה'. מטפס על הר גבוה ומוצא לו שם ביקתה חצובה בסלע. משם הוא צועק אל השי"ת. הוא מרגיש יציאת הנפש ממש, מגודל הגעגועים להשי"ת. קולו הולך מסוף העולם ועד סופו ונדמה לו כאילו כל הבריאה מצטרפת אליו ומשוררת עכשיו להשי"ת. בראש השירה דוגלת שירתו של האדם, אך הכל מקושר יחד.

עם עלות השחר חוזר הוא לביתו בלחש, בכדי שלא יוודע לאיש. כעבור כמה שעות שב אל מקומו ומתחיל מחדש "מקצה הארץ אליך אקרא, בעטוף לבי". לרגלי ההר עובר ערוץ הנחל. הוא מסתכל בנחל, אך עיני שכלו צופות למעין החכמה. הוא מרגיש כלות הנפש לחכמת התורה. לבו ומוחו רועשים. הוא מתעלה מעל גשמיות הארץ. "לה' הארץ ומלואה, תבל ויושבי בה" — לבה וערקין דילה.

שם שם בשדות ויערות נפתחין לו שערי החכמה. כאן עמד על הסוד של למעלה מהזמן. כאן לא שייך מקום ולא שייך זמן. כאן למעלה מן המקום והזמן.

עם ר' שמעון נפגש לפרקים ומדבר עמו בעבודת השי"ת. אך סתרי לבבו לא מגלה לו. הוא צריך אחד שיוכל להחליף עמו דיבורי התחזקות, ולא מה שמוסתר בלבו.
פחד אחד מלווה אותו זה מכבר — מה יקרה אם יעמוד מאן דהוא על סתרי לבו וירגיש בעבודתו. כאן אצל חותנו נחשב הוא
לכלי מפואר, נכד הבעש"ט, נכד הקדוש ר' נחמן מהורדענקע. נמלך הוא בדעתו ובא לידי החלטה כי הוא מוכרח לקחת את זוגתו ולעקור מכאן, לנוד למקום שלא יכירו אותו ואת מוצאו. הוא מדמה לעצמו: אראה כאחד מארחי פרחי המחזרים על הפתחים. שם אני בטוח שהכל יסתדר בטוב, •לא אכשל בגאות ולא יטרידוני בדברים הזרים לרוחי.
אך הדבר אינו בר ביצוע מכל הבחינות. הוא מיוחס מדי. במעזבוז יושב דודו הצדיק ר' ברוך. בסדילאקוב דודו הצדיק ר' אפרים. תלמידי הבעש"ט והמגיד נוסעים מעיר לעיר בכדי לעורר את ההמונים לתשובה. הוא אינו רואה שיצליח להמלט. בכל מקום עתיד הוא להתגלות במשך הזמן.
דרך אחת ויחידה עומדת בפני — להלביש ולהסתיר את עצמי פה, במקומי, בלבושים כאלה שלא יגיעו לנשמתי. אתלבש בלבוש כאילו שכחתי הכל. איני יודע שום דבר. מסתובב בטל. לבי שורף להשי"ת. מה עושים — הכל בתוך עצי היער. כאן אצל חותני בכפר — איש פשוט הסובב בטל.
בבית חותנו מתחילים להתלחש: ,',מה קרה עם חתנינו היקר? איננו פותח ספר, מדבר עם אנשי הכפרים העוברים ושבים, כאילו היה אחד מהם, על מחירי התבואה שעלו וירדו, זה נמכר בסך כך וזה בכך. אינם מבינים מה קרה לאברך המשיי" התוגה מתחילה לכרסם בלבם. בצר להם משיחים יגונם בפני אחד מצדיקי הדור המתאכסן בביתם, אולי ביכולתו לעזור להם לעורר את חתנם.
הצדיק קורא לאברך הצעיר, מתחיל לפרוט על נימי נשמתו: "הלא הנך נכד הבעש"ט! חותנך פיזר הון רב עד שהשיג אותך, מה חסר לך כאן. עבוד את ה'. למה לא תתמיד בלימודך, תן מענה אברך!"
האברך שותק. הצדיק אינו יודע מה מתרחש בתוך תוכו של נכד הרבי הקדוש הבעש"ט י היתכן שאינו מבין מה שמדברים אליו. הוא פותח גמרא בבא קמא ומראה לו משנת "הכלב והגדי שקפצו
מראש הגג". "אברך — פנה אליו — הגד נא לי מה פירוש הדבר ?" האברך מתחיל לגמגם בהבהרת האותיות: "הכלב והגדי שקפצו מארש הגג..." חשכו עיני הצדיק ואומר לו:

"בטלן שכמותך! כבר שכחת אפילו עברי! הא לך סטירת לחי, אחת ושתיים! כך מתנהג נכד הרבי הבעש"ט זצ"ל!" הצדיק לא מצא ניחומים לחותנו. ירחם השם.
האברך יוצא מחדר הצדיק. לבו שמח עליו. הבחינה הצליחה. עכשיו, לפחות, יפסיקו לתלות בי תקוות — חשב בלבו. הוא יוצא לשדה, שם אין עינים בולשו"ת אחריו וממשיך בעבודתו הנוראה כאתמול שלשום בהתחדשו"ת עצומה.
הצדיק משתהה עוד פרק זמן בבית ר' אפרים. הוא מנסה לנחמו, אך אין לו במה. מוכרחים לצפות לרחמי השי"ת. לאחר זמן הצדיק מתכונן להמשיך בדרכו. שוכרים עגלה, רותמים את הסוסים ויוצאים לדרך. הדרך עוברת ביער והם נכנסים לתוכו. מרחוק שומעים הם קול צווחה. ככל שנכנסים הם יותר ויותר לתוך מעבי היער, מתגבר קול המחריש אזניים ומחריד ? לבבות. "הצילני אבי! הצילני אבי!" נשמע הקול. פחד תוקף אותם. מה הם הקולות אשר שומעים. אפשר שנפלו לידי חבורת גזלנים הרוצחים נפש. מרכינים אזנם לכיוון הקולות, מוכרחים לרוץ ולהציל נפש מישראל. הם מתקרבים בלאט, הצדיק צופה למרחקים, נדמה לו שזו תפילה הפולחת מלב איש ישראל הנלחם עם עצמו. רוצה הוא להנצל מהגזלן אשר מקונן בתוך עמקי הלב. מתקרבים הם אט אט ולנגד עיניהם מתגלה מראה נהדר: עומד לו אברך אחד כשכל גופו עטוף בטלית ומכה ראשו בעץ עבות מתוך השתפכות הנפש. סקרנותם הלכה וגברה, הם מוכרחים לגלותו. הצדיק יורד מהעגלה, מגביה את הטלית מעל פני המתפלל. צמרמורת עוברת בכל גופו. הלא אין זה אלא חתנו של ר' אפרים, נכד הרבי הבעש"ט, שאך לפני ימים מספר הצלפתי לו כמה סטירות לחי. הוא הצליח להסתיר את זהותו האמיתית מאתי.
הצדיק נופל לרגליו ומתחנן: "מחול לי
על שהלבנתי אותך וכיבדתי אותך במתנת־יד. מה אעשה ולא עמדתי על דעתך, חשדתי אותך לחנם, אוי לנפשי, נכד רבי, רחם עלי ומחול לי". בקושי מצליח האברך להרים אותו מעל גבי הקרקע ואומר לו: "מוחל אני לך בלב שלם, בתנאי אחד ויחידי, שכל משך חייך לא יצא הדבר מפיך". רק בהגיע זמן הסתלקותו מגלה הצדיק למתי מעט מאנשי סודו כל פרשת העבר עליו בזה.

נחל נובע

בני הכפרים והישובים מתחילים להתלחש. הם מריחים כי איש קדוש מתהלך בקרבם. הם מחפשים קרבתו ושואלים בעצתו. האברך מתחמק ככל האפשר, אך הם לא מרפים ממנו. הוא רואה כחובה לעצמו, לעוררם לעבודת השי"ת, אך בדרך שיחת חברים, מבלי שיתוודע ותורגש השפעתו.

בהתקרבו לשנתו העשרים, נוטש את שולחן חותנו ונוטע מקום משכנו במעדועדיבקא. כאן קשה עליו להסתגר. בני הכפרים והישובים שמסביב פוקדים ביתו. אנשי העיר מתחילים גם הם לחסות תחת צלו. הוא מעוררם לעבודת השם. הם מתחילים לטעום מאורו הגנוז והצפון. אך עדיין נמנע הוא מהשמעת תורתו ברבים.

לרגל ענין נכבד נוסע הוא למהאלוב. יושב לו שם כשהוא מסוגר מספר ימים. כשחפץ ה' מצליח בידו והוא יושב במסיבת נכבדים בהתרוממות הנפש, פותח פיו בחכמה ומגלה רזין טמירין. המסובים הנכבדים פותחים עיניהם בתמיהה לשמע דבריו הקדושים החוצבים להבות אש. בימים אלו עושה שם הצדיק הקדוש הרבי ר' דוב מזאסלאב זצ"ל. הדברים מגיעים לאזנו. הוא מפטיר ואומר: "האברך הזה יהיה בימים הבאים ,חידוש גדול'".

חבורת החסידים

בעיירה דאשיב, המרוחקת כשלושים פרסאות ממעדועדיבקא, יושבת לה חבורת חסידים עובדי ה' במסירות נפש עילאית. בראש החבורה עומד הרב החסיד המקובל הרבי ר' יודיל מדאשיב, תלמיד מובהק להצדיק הקדוש הרבי ר' פנחס מקאריץ זצללה"ה. הר"ר יודיל לומד תורת הרז והנסתר אצל חותנו הקדוש הר"ר לייב מטראסטניץ, תלמיד המגיד הק' ממעזריטש זצ"ל. הוא פותח לפניו כל הרקיעים ומלמדו סודות המרכבה והשתלשלות העולמות. מטייל הוא כבקבית מעשיה ליצירה ומשם לבריאה ומשם לאצילות — אין כל דבר סתר נעלם מאתו.

כמשנה לראש החברה מוכתר הצדיק הק' הר"ר? שמואל אייזיק. מטבעו הוא חסון כגיבור. עבודתו בקודש כאחד משרפי מעלה. הוא יושב מוכתר בכתר עליון בתפילין, ועטוף בטלית המכסה את ראשו ופניו. תפוס הוא ברעיונותיו, כשאגלי זיעה נוטפים מפניו. מהטלית המכסה ראשו עולים אדים הסובבים אותו כעננים.

ראשי החבורה מדריכים את החברים בצומות וסיגופים, קימת חצות וכהנה וכהנה. כאחד מבני חבורה קדישא הוא החסיד הר"ר ר' דוב. עובד הוא את ה' בהתלהבות ולפניו אין שום מעצורים וגבולות. הורס הוא גדרות הטבע ומתעלה מיום ליום. מעיק לו רק דבר אחד: מטבעו הוא כבד שינה, ועל כך לא הצליח עדיין להתגבר. אנוס הוא כשתוקפתו השינה. מחפש לו ר' דוב עצה לשבור שנתו. הוא שוכר לו גוי אשר ידפוק כל חצות לילה בחלונו ויעירו משנתו העריבה. מגיע זמן חצות. הגוי מתחיל לדפוק: "ר' דוב קומה, עת חצות הגיע, השומע אתה אותי ר' דוב י" "כן, שומע אני" — משיב ר' דוב. הוא מתחיל

להתעורר, אך השינה לא מרפה מאתו. מסתובב הוא על צדו השני וממשיך בתנומתו. הוא מתעורר רק לאחר

כמה שעות. לבו נשבר לרסיסים מאכזריות הגוף על הנשמה. הוא עושה הסכם חדש עם הגוי: "בהעירך אותי, אל תזוז ממקומך עד שאצא החוצה". הגוי דופק פעם, פעמיים ושלוש, ר' דוב מתאזר בכל כוחו, מתלבש ויוצא. כך מלמד הוא את עצמו פרק בשבירת דרכי הטבע.

ר' דוב יושב כמה שנים בדאשיב כשהוא סמוך על שולחן חותנו. תמו ימי ה"מזונות" שקיבל עליו חותנו. הוא מוכרח כעת לעבור למעדועדובקא, להיות סמוך על שולחן אביו כמה שנים, כאשר נדברו ביניהם שני הצדדים.

קשה עליו פרידתו מחבורה קדישא וממוריו, אך ההכרח לא יגונה. הוא נכנס לבית רבו המקובל הר"ר יודיל, שם נמצא כעת גם המשנה למלך, הר"ר שמואל־אייזיק. הוא מציע דברו לפניהם ובא להתברך אצלם בברכת פרידה. הם מתווים לפניו דרכי עבודת השם גם בהיותו בריחוק מקום מהחברה ומעוררים ומחזקים אותו שימשיך ביתר שאת בעבודתו ית"ש.

לפני צאתו מעיר ראש החבורה את דעתו: "שמע נא ר' דוב יקירי! ברצוני להעירך פרט חשוב. היות ושמענו זה עתה כי במעדועדיבקא נטע אהלו נכד הבעש"ט ופתח שעריו לרווחה. אנו עדיין לא עמדנו עליו, ע"כ כאחד מחברתנו דעתנו שלא תעבור על פתח ביתו, בכדי שלא תפרד מחברתנו ואל תבלבל דעתך בדרכים חדשות. מזמן לזמן תבוא לבקר את חותנך בפה, ומבאר אשר שאבת עד כעת תמשיך לשאוב". ר' דוב שומע ומבין היטב דברי ראש החברה ומבטיחו נאמנה לשמור פקודתו.

החסיד ר' דוב מגיע למעדועדיוקא. משוחרר הוא מכל עסקי העולם. דרכי עבודת השם נהירין לו היטב. יושב הוא יומם ולילה ועוסק בתורה ותפילה, כשהוא פרוש ומרוחק מהבלי העוה"ז. שיח וסיג אין לו עם אף אחד. ביתו הוא בביהמ"ד. כאן יושבים עוד כמה אברכים עובדי ה/ אך הם מבאי בית האדמו"ר. הוא רואה לפניו את החסיד רבי ישעיה שלום, העובד את ה' בשמחה ובמוחין דגדלות. הוא מתחיל

קצת להתקנא בהם, אך אזהרת ראש החברה מונעת מאתו לבקר את האדמו"ר. הוא מרגיש שחסר לו עדיין הרבה, בפרט במדת השמחה. בחברתו למד לתבוע מאתו להגיע אל השליטות. אכן, רצונו בכך, אבל הכל בפעם אחת. לעלות מדרגה לדרגה, לקבל אורות במדד, ומשקל כפי סגולת נפשו לא הולך אצלו. הוא צמא לדבר ה' אבל בלי כלים. חסרה אצלו מדת הצמצום, עבודתו היא בגדר של הריסה לעלות אל ה'.

מחשבתו של ר' דוב מתחילה לייסר אותו. נסה נא להיכנס אל האדמו"ר הצעיר, אולי ימצא לך תרופה. כך נמשך הדבר פרק זמן, עד שהגיעו מים עד נפש. בצר לו הוא פונה ישר לבית האדמו"ר. מגלה לפניו שברי לבו. האדמו"ר מחזקו ומעודדו, מנעימו בדיבוריו המשיבים את הנפש. הוא פוקח כעת עיניו ומתמיה על עצמו: איזה אור רצו להעלים מאתי. ר' דוב נשאר אדוק לאדמו"ר אשר הדריכו מעתה לפי שורש נשמתו וביירר לו דרכו הטובה בעבודת הבורא ית"ש, מתוך שמחה והרחבת הדעת.

כעבור זמן ר' דוב צריך לנסוע להתראות עם חותנו. הוא חושב בדעתו, מה אענה לרבי מאז ולחברי, אם ישאלוני אודות דבר אזהרתם. הוא חוכך בדעתו: איך אצליח להתחמק מהם. כשנכנס לאדמו"ר לקבל רשו"ת נסיעה, הציע לפניו מחשבתו. האדמו"ר חיזק אותו ולבשו בלבושי עוז דקדושה, לבל יכנע להם, אם יעמדו עליו בזה.

הקול נשמע בדאשיב: ר' דוב הגיע. כל בני החבורה קדישא באים לראות שפעת שלומו. הם מסיבים יחד ומשיחים בדברי תורה וחסידות וכדומה. לפתע נזרקה שאלה בחלל: "ר' דוב, מה נשמע בענין שהבטחת לנו שלא תכנס וכר?" ר' דוב מתחיל להתחמק. החבריא מבחינים שהענין לא כל־כך כשורה. "ר' דוב, שמע נא! כאן לא מתחמקים, הגד את האמת!" —אומרים הם. ר' דוב פותח פיו: "אם אתם רוצים לשמוע את האמת! מצאתי את האמת!"

הס הושלך לשמע דברים אלו כשהם יוצאים בכנות ותמימות מפי ר' דוב. ר' יודיל, ראש החברה, מפיר את הדממה: "שמעו נא רבותי וחברי! ר' דוב הוא מבין ואם אומר הוא שמצא את האמת מחוייבים כולנו ללכת אחריו". ר' דוב מצא כעת שעת הכושר וסיפר להם מגדולת האדמו"ר, מתורותיו, שיחותיו ועבודתו. כל בני החבורה קדישא מתכוננים לצאת למסע בכדי לעמוד מקרוב על הדברים.

אמרו ועשו. הם שכרו כמה עגלות וכל החבורה קדישא יוצאת לדרכה למעדועדיבקא, לראות אם מקומם אצל האדמו"ר הצעיר. מגיעים הם למעדועדיבקא לחצר האדמו"ר. ראש החברה המקובל, הרבי ר' יודל, נכנס ראשון. לפניו אברך צעיר עם עיניים יוקדות אש. הוא מושיט ידו לשלום ואומר: "ילמדנו רבינו דרך בעבודת השם". האדמו"ר סוקר אותו במבט חד ומשיב: "נאמר ,לדעת בארץ דרכך, אתה מונח בארציות ורוצה דרך השם". פחד מוזר נופל על המקובל. אינו יודע לבד מה זה. הוא מרגיש שעומד כאן על יד אחד השרפים. הוא מתחיל לסוג מעמדתו כמה צעדים לאחור. האדמו"ר מסיר את החרדה מעל פניו. ר' יודיל מתקרב שוב ומתחיל לדבר איזה מילים, אך החרדה שוב תוקפת אותו. הוא מתחיל ליסוג שנית. הוא לא ניסה בכאלה, אך כל גופו מרתת מפחד.

האדמו"ר פותח פיו אליו בדברי קירוב. הפחד הוסר. הוא מתקרב עוד פעם, אך מתחיל להיכנס לשיחה. הפחד שובר אותו מחדש. וכן חוזר ונשנה המחזה פעמים מספר. ר' יודיל מחליט: הוא נשאר כאן. הוא מתבטל לפני האדמו"ר. זורק מעל ראשו עטרת המנהיגות ונעשה לאחד מהתלמידים המובחרים.

הגיע תורו של המשנה להיכנס. השרף ר' שמואל־אייזיק מושיט ידו לשלום ונכנס בשיחה בעניני חסידות ועבודה. האדמו"ר מגביה ידו ללבו של ר' שמואל־אייזיק ופונה אליו באמרו: "שמע נא ר' שמואל־אייזיק, בשביל רביעית דם אשר בלבך הנך רוצה לאבד שני עולמות. גנוח הרבה עד שיצאו דמים מכוערים אלו מלבך".

ר' שמואל־אייזיק הוא חסיד. הוא שומע היטב הדברים ולבו נקרע. "רבי מה עלי לעשו"ת 1" האדמו"ר פוגה אליו: "מטבעך הנך גבור, מוכרח הנך לשבור עזות גופך. הילת גופך על נשמתך צריכה להיעלם. אתה צריך לדבר בפרטיות עם כל אבר ואבר, עם הראש, הלב, הידים והרגלים, להסביר לכל אבר בפרטיות שלא ישאר ממנו כלום. הוא יוכרח להתבלע בקבר וייהפך לרמה ותולעה. תקות אנוש רמה". ר' שמואל אייזיק יוצא מחדר האדמו"ר והוא מתחיל כעת פרק חדש בעבודת השם — להשליט הנשמה על הגוף. יוצא הוא להתבודד עם עצמו ללבן כל איבריו. הוא עושה כפקודת האדמו"ר, יום ושבוע, אך הגוף אינו נשמע לו. אף אבר אינו מזדעזע לשמע דבריו. הוא נכנס לאדמו"ר ומשיח לבו: "רבי! הגוף אינו שומע מלה. עכשיו נודע לי שאין לי אזנים. נסיתי יום ושבוע והגוף עדיין עומד במרדו. עומד ואינו זע כמלוא נימה". "ר' שמואל־אייזיק — עונה לו האדמו"ר — זה לא מענינך, אתה תמשיך כאשר צויתיך, הגוף כבר יוכרח להטות אוזן בהמשך הזמן".

ר' שמואל־אייזיק ממשיך עוד שבוע *שבועיים. הוא מרגיש בדברו אל אחד האיברים שהתחיל לרעוד מפחד, כנראה שחל איזה שינוי לטובה. הוא לא מרפה מעצמו, מתחיל לדבר אל לבו כדבר איש אל רעהו. "לבי לבי הומה אני עליך" וכו. הוא מתעלף מרוב פחד הדר גאונו ית' ונשאר בחולשתו. בקושי רב מעוררים אותו. מאז ידע ר' שמואל־אייזיק כי נשברה עזות גופו, ובדברו אל לבו צמצם מיליו לבל יתעלף.

החבריא קדישא נכנעו בלב אחד לפני האדמו"ר. מאז התחיל להאיר אורו הזורח על פני תבל לדורות עולם.

המגיד מטראוויץ

בעיירה מפורסמת ברחבי רוסיה, וטראוויצע שמה, יושב לו המגיד הקדוש הצדיק ר' יקותיאל, תלמיד מובהק להמגיד הקדוש ממעזריטש, וחבר נעורים של הצדיק ר' נחום מטשארנביל. ר' יקותיאל משמש בשם טוב כהמגיד מטראוויצע, אך מצודתו פרוסה

על שמונים וארבע עיירות אשר במרחבי רוסיה. ביום אשר מגיע המגיד הק' לעיירה, הנמצאת תחת חסותו, לובשים כל בני העיירה בגדי שבת ויוצאים לקבל פניו הקדושים של המגיד הזקן. הוא מוכיחם ומדריכם בדרכי נועם וממשיך בדרכו לעבר עיירה שניה ושלישית וכר, עד שבמשך השנה פוקד הוא כל העיירות אשר חוסים תחת צלו. במשך הזמן הצטברו אצלו כמה שאלות אשר היה נבוך בהן ללא פתרון. בדרך נסיעותיו פוקד הוא חצרות הצדיקים, חבריו הקדושים. הוא מציע שאלותיו בפניהם והם מנסים לתרץ ולהסביר לו שורש הדברים, אך דבריהם לא נקלטים אצלו. הוא חוזר כלעומת שבא זה כמה שנים. זה עתה שמע שנכד קדוש ישראל הבעש"ט, פתח שעריו לרווחה. הוא מחליט בדעתו לבקר אצלו, אולי ימצא שם מבוקשו. המגיד הק' מגיע לשבת פר' יתרו. הוא יושב לפני האדמו"ר בסעודת ליל שבת. האדמו"ר מתחיל באמירת דברי קדשו. תורה עמוקה וכולל בתוך דבריו שאלותיו של המגיד הק' ופירוקן. המגיד הק' נבהל. הרי זה מה שמעיק לי כמה שנים מבלי מצוא פתרון הדברים. הוא רואה רוח־הקודש גלויה אצל האדמו"ר, כי עדיין לא הציע לו ספיקותיו, והנה הוא כבר פענחם. הוא נגש אל האדמו"ר לאחר סיימו את דברי תורתו הקדושים, מחבקו ומנשקו. "רבי, אתם חידוש" — אומר הוא. מאז מתבטל לפניו.

הדבר לא היה קל למגיד הק', כי התקרבותו לא מצאה חן בעיני החולקים, אשר ניסו להשפיע עליו כי אין זה מכבודו בתור המגיד מטראוויץ, שהנו כבר זקן ונשוא פנים, שיתבטל בפני אדמו"ר

צעיר, אך המגיד הק' עומד על דעתו. הוא ממשיך בנסיעותיו אל האדמו"ר הצעיר ומשיח לפניו צרותיו ואומר: "יורים חצים ללבי על התקרבותי אליכם, אך מהאמת לא אסוג, בפני כולם, רבי, הצלחתם להסתר, ממני לא תסתירו עצמיכם, כאן מקומי".

המגיד הק' מגלה לחברו הצדיק הקדוש ר' נחום מטשארנביל שמצא רבי. הצדיק ר"נ אומר לו: ראיתי אותו מכבר ועליו נאמר "למען תהיה יראתי על פניכם". המגיד מדבר על לב חתנו ר' יצחק־אייזיק ועל לב נכדו ר' גרשון, שיצטרפו גם הם בנסיעתם אל האדמו"ר. הרבה מהסרים למשמעתו זכו אז להתקרב לאדמו"ר. מאז הפכה העיר טראוויצא לאחד המבצרים אשר לאדמו"ר.

בשנת תקנ"ח נסע האדמו"ר במסירות נפש עצומה לארץ הקודש [אך מכיון שהדברים באו בארוכה בספר "שבחי וחיי מוהר"ן", נמנעתי מלהעתיקם כאן].

נשמה קדושה

כשחזר האדמו"ר מארץ־ישראל שופע מעיינות חכמה עילאה, מביע משאלות לבו כי רוצה שיתקרב אליו אברך למדן בעל לשון לימודים, אשר על ידו יגלה צפוני תורתו בלשון מובנת. עד כעת טורח האדמו"ר בכתיבת הדרושים הגדולים הנאמרים במועדי השנה. המאמרים אשר יגלה בשבתות ובימות החול כותב החסיד הר"ר אברהם פעטבורגר, חסיד מעמיק, אך חסר לו כלי המבטא בכתיבת הדברים.

האדמו"ר מתחיל לדבר על נשמה קדושה, אשר ירידתה לעולם היא לה פעם ראשונה, נקיה היא מכל רבב, צופה הוא ברוח קדשו כי נשמה זו מסתובבת פה באוקריינא על יד העיר ברסלב. מריבוי דבריו בגדולת נשמה זו נשמע כי אחד מתפקידיו הוא להשפיע שפע חכמתו על נשמה זו ועד שנשמה זו לא תתגלגל לחצרו עדיין אין שלימות לכל המפעל.

נשמה זו מלובשת בגוף אחד הפרושים, אברך צעיר בשם ר' נתן. שוקד הוא האברך בגפ"ת, מלא הוא על כל גדותיו בש"ס ופוסקים. בגיל י"ג לקחו הגאון הצדיק המפורסם הרב ר' דוד־צבי אוירבאך, גאבדק"ק שאריגראד וקראמניץ, כחתן לבתו. הוא משתעשע אתו בים התלמוד, ופותח לפניו מקצוע הרבנות, בספרי שו"ת העמוקות עיונו. חותנו מתעתד כי חתנו הגאוני ימלא מקומו אחרי מלאות ימיו ושנותיו. בינתיים רוצה להפריש לו חלק מרבנותו הענפה, כדי שיתמחה באופן מעשי. שיחה מיוחדת קובע לו חותנו עם האברך בנוגע לדרכי היראה. בשיחתו מדגיש הוא לו את חיוב ההתבדלות מדרכי כתות החסידים, אשר לא מצאו חן בעיניו. חוג חבריו של האברך מצומצם רק לאברכים העמלים בתורת ה', אך ביניהם כמה אשר נקלט בהם מטעמה של חסידות. האברך הגאוני מפליט לפרקים מילים חריפות על דרכי החסידות. הוא מוכיח אותם על מנהגיהם אשר לזרא הם בעיניו, אך החסידים לא טומנים ידם בצלחת. הם משיבים מלחמה שערה. הם מספרים לו אותות ומופתים מצדיקים. זה לא מושך תשומת לבו. מספרים לו מקצת מדרכי עבודתם הקדושה, אך הוא מבטל כל זאת במחי יד. חותנו, הוא אומר, זה לו ארבעים שנה אשר לא הציץ וישן במטתו, אינו נותן תנומה לעיניו. כשמרגיש שתוקפתו שינה, תופס נר בין שתי אצבעותיו, וכך נים ולא נים, מטה ראשו על השולחן פחות מחצי שעה. קדושתו מי יתנה. אינו בוצע על הפת כל ימות השבוע. בשבת נוטל ידיו ושופך עליהם שני דליי מים, אוכל בדוחק כזית לכבוד שבת קודש. מה אוכל לצייר לכם. אך האברכים החסידים לא מרפים ממנו. הם מוכרחים להטותו לתחיית החסידות. עוד ויכוח ועוד ויכוח. הם מדברים על עבודה במסירות נפש מתוך

חיות ושמחה. משהו, דק מן הדק נקלט בו, בעיקר כשנוגעין בנקודת העבודה מתוך חיות הנפש. את זה מרגיש הוא שחסר לו. הוא חושב בסתר אפקוד
חצר אחד הצדיקים, שלא יוודע חלילה לאיש בבית חותנו. הוא מבקר אצל הצדיק ר' מרדכי מקרעמניץ, אך אינו מספיק להתחקות שם ככל הצורך והוא מוכרח בחפזון לעזוב המקום, כדי שלא ירגישו בו.
המפנה בדרכו של האברך החל עם בואו של אחד החסידים הנודדים, אשר ישב לו בבית המדרש ובפיו שיחות וסיפורים, כשכולו אומר תהילה על כבוד קדושת הצדיק הרבי ר' זוסיא מהאניפעלי', הוא מספר על תפלתו בשאגות אריה, על עבודת "חצות" בהשתפכות הנפש והיללה על שכינתא בגלותא. האברך ר' נתן נתפס. עכשיו מתחיל הוא להבין שיש משהו אצל מנהיגי החסידות. הוא ממתיק סוד עם אחד החסידים. רוצה הוא לבקר בהיכלו של הצדיק ר' זוסיא. לבסוף מגיעים הם לנווהו הדל בחיצוניותו. ר' נתן משתומם: כך יושבים מנהיגי החסידות בביקתות עלובות, אך הבית מלא אורה, זיו פניו של הצדיק מבהיק כאור השמש, חרדת אלקים נסוכה על פניו. נשבר לך האברך הגאוני מכל ישותו הוא, אך עדיין לא ראה עבודת הצדיק. הוא נשאר ללינת לילה. מגיע עת רצון, אך האברך ישי באותה שעה תנומה. רעם של קולות מחרידות מקיצות אותו. "זוסיא, זוסיא, קומה לעבודת הבורא, מספיק ישנת, את השאר תשלים בקבר" — שומע הוא. הקולות חוזרות ונישנות, כשהן מלוות בשאגות מרטיטות לבב. "זוסיא זוסיא, קומה קומה", והנה רואה הוא שהצדיק הזקן קופץ ממטתו בגבורת אריה, מתיישב על הרצפה ומקונן על חורבן בית המקדש ועל שריפת בית אלקינו. האברך ר' נתן לא יודע מה לעשות. הוא רועד כולו מפחד אשר אופף אותו מראשו ועד רגליו. איה איפה הוא, בשמים או בארץ. הצדיק בוכה ומבכה עמו כל כוכבי שמיא. באברך לא נשאר שום אבר שלם. הוא מסתכל על עצמו, כיצד פיטם את ישותו וחשב שכבר הוא אדם השלם, והנה רואה הוא כאן שעדיין לא התחיל לעבוד את הי. הוא למד בשולחן־ערוך "יתגבר כארי ויקונן על חורבן הבית". לפעמים קיים זאת, אבל בלי נשמה. כאן רואה הוא
זקן מופלג אשר יקיים פשוטו כמשמעו את ה"יתגבר כארי". בלבו גמלה החלטה חד־משמעית: הוא מוכרח להתחיל הכל מחדש. הוא נהפך לחסיד.
האברך ר' נתן חוזר לביתו מלא רשמים. מתחיל להתנהג בדרכי החסידות, אך ידיעותיו בחסידות הם בינתיים רק על קצה המזלג, אבל עם זאת מרגיש הוא שינוי לטובה. משתדל הוא להיהפך מהיות עצם יבשה. כל מנהג חסידי מקבל אצלו משמעות מיוחדת. אמנם קשים לו עדיין כמה מנהגים, אך תמימותו מכניסה אותו למעגל. הוא אינו מקשה

כבר על שתיית יי"ש, הדבר עדיין מוזר לו, אך ,חבריו אומרים שזה מביא לגילוי לב והתרוממות המוחין. כל זה טוב ויפה, אך נשמתו הגדולה העצורה בקרבו מוכיחה אותו כי לא עבור זה נבראת. הוא מחליט לבקר בחצרות הצדיקים. נוסע להצדיק הרבי ר' ברוך ממעזבוז, להצדיק ר' גדליה מליענץ, להצדיק ר' אברהם חיים מחעמלניק, להצדיק ר' שלום מפראביטש בן המלאך הקדוש ר' אברהם זצ"ל. כולם משתעשעים אתו ומקרבים אותו בקירבה יתירה. הוא מסתופף אצל כל צדיק וצדיק פרק זמן, מתבונן בעבודתו הקדושה של כל אחד לפי דרכו, זה במדת החסד וזה במדת הגבורה וזה בתפארת. לבו הזך קולט תורתם ושיחתם. השתוקקותו לעבודת ה' עוברת כל גבול. כל היום מתהלך הוא "צמאה לך נפשי", אך לא מצא עדיין במה להשקיט צמאונו ורעבונו שפיתחו לו הצדיקים. הדרך להגיע לשלימות עדיין חתומה לפניו. הוא מחפש רבי שילמוד אתו פרק אחר פרק, שידריך אותו צעד אחר צעד בעבודתו יתברך.

במחיצתו של הצדיק מבארדיטשוב

ר' נתן מתכונן לנסוע לברדיטשוב. שם יושב פאר הדור, הגאון הקדוש והצדיק רבי ? לוי יצחק. הוא חוכך בדעתו: אפשר שם ימצא מזור לנפשו הצמאה. הוא מתקבל אצל הגה"ק בזרועות פתוחות. בהמשך הזמן נודעת לו חיבה יתירה מהצדיק והוא מכנה אותו בכינוי "מיין נאתעלא" (נתן שלי) .

ר' נתן מצא שם חלק ממשאלותיו. הוא רואה לפניו את אביר הרועים. כל גדולי הצדיקים מרכינים ראש להרב הקדוש. אהבת הרב הקדוש לנפש ישראל, היא אהבה בלי מיצרים. עבודת התפילה שלו היא כאחד השרפים. כשמגיע הרב הקדוש לברכות קריאת־שמע ואומר "הבוחר בעמו ישראל באהבה" ומתחיל לומר את המלים "שמע ישראל", מסתכל ר' נתן בפני הרב ורואה סימני גסיסה, ממש כלות הנפש. כאן הוא רואה אל מה צריכים להגיע ומה תכלית האיש הישראלי בחייו. הרב הקדוש פותח לפני האברך ר־ נתן, ששמע מהפרושיות שלו עדיין נשאר דבוק בו את שערי החסידות. הוא מתעמק בדבריו הקדושים ומתחיל לחורטם עלי גליון. בהמשך הזמן נכללו רישומיו בספר הקדוש "קדושת לוי".

בבית מדרשו של הרב הקדוש מסתופפים חבורת אברכים חסידים. ר' נתן משתלב אתם. כאן הוא בית היוצר שמעבדים בו את החומר לפי תורת החסידות. ראשית, ביטול היש. כאן לפני הרב כולם בטלים, אך מוסיפים לחטט, בכדי שלא ישאר ח"ו איזה שמץ של גיאות טמונה. האברכים הותיקים הם המחלקים פקודות ושוברים את הישו"ת המקננת בלב האברכים החדשים. ר' נתן ממושמע. הוא רוצה ללכת בתלם, הוא הולך לאן אשר

יצווה מפי ראשי החברה, אך בלבו סערה. מעיק לו דבר אחד: מתי יגיעו מעשי למעשי הרב י

למה לא אוכל לקרות קריאת־שמע כהרב הקדוש וכו' וכוי. מתהלך שם ר' נתן ימים ושבועות. כל יום עומד הוא יותר על גדולתו של הרב, ומצד שני מעריך הוא כל יום את עצמו כשפל ביותר ולבו נצבט בקרבו. עד כדי כך רימה את עצמו עד כעת, אבל מה עושים הלאה. עומד הוא כעת ליד אחד משרפי מעלה המשמש את קונו. ברצונו ג"כ לעבוד את ה' בעבודה תמה, בלתי לה' לבדו, אבל לא הולך. מנסה הוא להתחיל להתפלל בהתלהבות, הוא מצליח למשך יום או יומיים, אבל בלי המשך. הוא שבור לרסיסים, אינו רואה שום תקוה בעצמו. חבורת החסידים יושבים בצוותא. חסר קצת משקה וכעכים. הם מבחינים באברך הפרושי שנשתלב זה לא מזמן בחברתם. הוא צריך לעבור את השלבים. "נתן" — פונה אליו אחד מהוותיקים — "הא לך כמה גראשין והבא לחברה מיני מאפה", הוא מקבל את הפקודה ויוצא לרחובה של עיר לחפש את האופה. במוחו משתוללות ומתרוצצות המחשבות: מה יהיה ממני, וכי זה תכליתי ותפקידי בחיים. הן אמת, כאן הוא גן־עדן התחתון, אבל דומה שסוגרים בפני את השערים. לבו בוכה בקרבו. הוא מתפלץ מצער. מה יהיה התכלית ממני. מרוב צערו ויגונו שוכח הוא למלא את שליחותו, נכנס הוא לאחד מבתי המדרש ומתחיל באמירת תחלים בבכי קורע לבבות. אחרי כל מזמור הוא משתרע על הארץ בפישוט ידים ורגלים, בדרך של אי התעלות והתקדמות, אין לו טעם בחיים. בוכה ומבכה שמים וארץ על מר גורלו. נמצא הוא כאן על יד הרב הקדוש, נשמת ר' עקיבא. עכשיו נתגלה לו שמעולם לא למד תורה לשמה ומעולם לא התפלל כדבעי. שברון לבו גובר והולך. מה יהיה התכלית. הוא מתעורר וקם. מתחיל לומר מזמור שני. בגמר המזמור הוא משתרע שגית מרוב צער על הארץ בפישוט ידים ורגלים. רוצה הוא שיפתחו לו שערי שמים, שיסתכלו במר צרתו. כך מספיק הוא לומר עד מזמור נ' שבתהילים. אז הוא כבר נופל באין אונים ובאפיסת כוחות מתוך שברון לב. בעודו שוכב כך נרדם. והנה בחלומו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמיטה. הוא מתחיל

לטפס, עולה שלב אחד, שניים ושלושה. פתאום הוא נופל חזרה על הארץ. הוא מנסה כוחו עוד הפעם ועלה שלב אחר שלב עד שמגיע לשלב השישי, והנה שוב נמעדו רגליו ונופל שנית על הארץ. הוא מרגיש היטב את הכאב בעצמותיו, מעוצם החבטה שקיבל. עיניו צופיות לראש הסולם, הוא מוכרח להרקיע שחקים בכל מחיר. מתאזר הוא בכל שארית כוחותיו ומתחיל לטפס בזהירות וזריזות. הוא מצליח להגיע לראש הפיסגה. עוד

רגע קט הוא כבר נכנס ישר לשמים. אך מזלו לא מאיר לו, רגליו מחליקות והוא מתדרדר ונופל, נופל עד התהום. חשכו עיניו ממזלו הביש, כל עצמותיו מרחפין מכאבים איומים. תוגה נוסכת עליו. הוא מתיאש כבר מלחשוב ולעלות עוד פעם. יאושו גובר והולך. הוא ממשש בכל אבריו, כולם שברי שברים, אין בו כח לנוע ולזוע ממקומו. לכאורה אין לו רק להשלים עם מצבו. בעודו שוכב וחושב על מצבו הביש, נגלה לעיניו איש אשר תואר הדר לו, זיו פניו מבהיק כאור השמש. ר' נתן מרים עיניו ומסתכל בעינים בוהות. האיש פותח פיו בדברי ניחומים ואומר לו: "אברך טפס עוד פעם, אך החזק עצמך היטב".

ר' נתן מתעורר מחלומו. מראה האיש והחלום נחרת היטב היטב בזכרונו. לבו פועם. הוא הבין שמן השמים רמזו לו משהו, אך מה ואיך עדיין לא ידע.

הוא מתעורר מתנומתו ונזכר שהוא באמצע שליחות מהחברה. היש מהר הוא רץ ומביא את הכעכים. החברה לא ידעו להיכן נעלם לכמה שעות, אך הוא מתחמק וממשיך במסיבת החבריא. ר' נתן שובת אצל הרב הקדוש עוד פרק זמן. כשהוא מלא וגדוש מדרכי החסידות חוזר הוא לבית אביו לגעמרוב.

ברסלב

ר"ח אלול שנת תקס"ב. האדמו"ר נוטע מקום משכנו בברסלב. בנעמרוב הרחוקה משם מרחק שני פרסאות, מתאחדים כמה אברכים ונוסעים אל האדמו"ר. הם חוזרים מלאי תשוקה והתעוררות לעבודת השם. ר' נתן, שלבו ער לכל המתרחש בעולם החסידי ומהנשמע בחצרות צדיקי הדור, חוקר אצל האברכים מה הם תהלוכות האדמו"ר. הם מספרים לו מקצת מהנהגותיו הקדושות. ר' נתן שם עין על אברך אחד בשם ר' ליפא, אשר חזר זה עתה מברסלב. עומד לו ר' ליפא בתפילה מתוך דביקות עלאית במשך כמה שעות. כל דיבור היוצא מפיו מלא חיות דקדושה. ר' נתן מחכה עדי יגמור ר' ליפא תפילתו. הוא נכנס אתו בשיחה ארוכה על עבודת התפילה. ר' ליפא מתבל שיחתו באמרות טהורות ששמע בנידון זה מפי האדמו"ר.

ר' ליפא מעורר אותו ואת האברך החסידי ר' נפתלי חברו שיצטרפו גם הם אליו בנסיעתו השניה בעוד ימים מספר. החבורה יוצאת לדרכה ומגיעה לבית האדמו"ר. ר' נתן נכנס לבית האדמו"ר, מושיט ידו לשלום ומסתכל בצורתו הקדושה של האדמו"ר. הוא עומד ותוהה, זיו פניו הקדושים מוכרים לי היטב. האדמו"ר פותח פיו הקדוש ואומר: "אנו מכירים זה את זה מכבר הימים, אך לא התראינו פרק זמן". ר' נתן נזכר בחלומו בברדיטשוב. הלא זה הוא תואר האיש אשר חיזק אותי בדבריו ואמר לי: "טפס והחזק עצמך היטב". ברגע היסטורי זה נקשרה נפשו של ר' נתן אל נפשו של האדמו"ר הנגמ"ח.

ר' נתן מספר לאדמו"ר כי הוא חתן הגאון הצדיק ר' דוד־צבי אוירבאך, גאבד"ק דשריגראד וקרעמניץ. ומצד זה הוא קרובו של אדמו"ר, כי הגאון ר' דוד־צבי הוא גיסו של הקדוש ר' נחמן מהורדענקא, זקנו של האדמו"ר. האדמו"ר עונה לו בפנים שוחקות ואומר: "מעתה אני כבר לא גלמוד". האדמו"ר מראה לו אותות
של חבה והתקרבות. בדרך שיחתם קולע האדמו"ר כמה פעמים אל מחשבתו של ר' נתן. ר' נתן מתבטל לפניו כעפר תחת כפות רגליו, והוא מרגיש שכאן מצא את אשר חיפש וביקש זה זמן רב. הוא מחליט: כאן כבר אשאר, כי מצאתי את אשר אוותה נפשי, זה רבי לנצח נצחים. כאן הוא מפשיל לאחוריו כל ידיעותיו, שכלו ומעמדו ומתחיל להבנות מחדש, כל דיבור אשר שומע מפי האדמו"ר הוא אצלו ידיעה ראשונה. שמע שיחה שניה היא עבורו ידיעה שניה, וכן הלאה.

בשיחתו הראשונה מתווה לפניו האדמו"ר את אשר מתרחש כאן, ואומר לו: "יש לי שלושה סוגי חסידים, כיתה א' שאני חרות היטב היטב בתוך לבם; כיתה ב/ הבאים לשמוע תורותיי וחידושיי; כיתה ג', הבאים לחטוף שיריים. אברך אותך שתהיה מאלו שאני חרות היטב על לבם".

האדמו"ר מגלה דעתו לחסידיו,ואומר לד,ם: "נתקרב אלי כעת אברך אשר הוא שפל בעיניו פחות מחתיכת עפר..תקוותי היא שעל ידו לא תאבד שיחה אחת משיחותי".

ר' נתן וחברו ר' נפתלי שובתים את השבת הראשונה אצל האדמו"ר. שבת מלכתא נסוכה פרושה על כל עבר. בראש השולחן עומד האדמו"ר ואומר "שלום עליכם", "רבון העולמים" ו"אשת חיל" משורר אותם האדמו"ר בניגונו המרנין. ר' נתן מרגיש כאן טעם עולם הבא. כל קטע היוצא מפי האדמו"ר פולח וקורע סגור לבבו. כשהאדמו"ר אומר "טעמה כי טוב סחרה", מרגיש ר' נתן טעמו המתוק מדבש של האדמו"ר. האדמו"ר חוזר עוד פעם על הפסוק "טעמה כי טוב סחרה" ור' נתן מרגיש כלות הנפש מרוב זיו עליון. "לא יכבה בלילה נרה", מפרש ר' נתן: אפילו בחושך יאיר לי דרך האדמו"ר. כשהאדמו"ר ממשיך ואומר "כפה פרשה לעני", מפרש ר' נתן: אדמו"ר פורש ידיו לעני ואביון ברוחניות כמוני. האדמו"ר כופל עוד פעם את הפסוק "כפה פרשה לעני" באריכות גדולה ובמתיקות. ר' נתן מרגיש כל אות ואות החודרת לתוך מעיו. הוא
מחליט: כאן אני נשאר. רבי זה, אשר כל אות ואות אשר יוצאת מפיו תחדור ללבי ולמעי, זה חיפשתי. האדמו"ר מתחיל לזמר "אזמר בשבחין". ר' נתן ור' נפתלי עומדים זה ליד זה, תרי צנתרי דדהבא. הם מתמוגגים. ר' נפתלי, אשר לו חוש מיוחד בנגינה, לוקח צעיף ומעטף ראשו. הוא מרגיש שמוחו מתפקע מנועם עליון. האדמו"ר ממשיך

בזמירותיו "נזמין לה השתא בפתורא חדתא", הם רואים בזה פירוש לשיחה אשר אמר להם האדמו"ר בצהרי יום וי, שידריכם בדרך חדשה בעבודת השם. גומרים סעודת ליל שבת ומברכים ברהמ"ז בהתעוררות. הזמן הוא כבר אחר חצות הלילה.

ר' נתן אינו יכול כעת לתת תנומה לעיניו. הוא יוצא לשדה אשר בירכתי העיר. רשפי אש משתפכים מנפשו. הוא צועק "רבונו של עולם", "אין ברסלב ברענט אפייער, פייער דאס פייער מיר אין הארץ אדיין" [בברסלב בוער אש, הבער את האש בלבבי]. כך הוא עומד כמה שעות עד שהאיר השחר. שם שם אוה מוהרנ"ת למושב לו ומשבת זו התחיל מוהרנ"ת לעלות מדרגא לדרגא, כפי שהדריך אותו אדמו"ר הננמ"ח זיע"א.

וכה דבריו בפתח ספרו "ימי מוהרנ"ת": "בשנת תקס"ב, בחודש אלול, זכיתי להתקרב לאדמו"ר הקדוש והנורא, הרב האמת מוהר"ן זצוק"ל, והוא אחז בידי וקרבני ברחמיו המרובים, ונשא אותי כאשר ישא האומן את היונק. ותיכף אחר ראש ־השנה הראשון שנתקרבתי אליו, שהוא ר"ה תקס"ג, התחיל להרגילני לכתוב תורתו הקדושה, עד אחר שבת חנוכה, שכתבתי לפניו כל התורה ,ראיתי מנורת זהב' [ליקו"א סי' ח'] וכך היה דרך כתיבתי לפניו, שהתורה שאמר באותו העת כמו בשבת חנוכה, חזר אח"כ בעת הכתיבה ואמרה לפני פיסקא פיסקא, שאמר לפני כמה דיבורים בלשון אשכנז, ואני ישבתי לפניו וכתבתי הדברים בלשון הקודש, עד שגמרתי כתיבת כל התורה. ועל פי רוב חזרתי וקראתי אותה לפניו, אחר שגמרתי כתיבתה", ע"כ.